

Łódź, 06-08-2025 r.

WUOZ-ZRR.5140.37.2025.KK

ZAWIADOMIENIE

o zamiarze włączenia do wojewódzkiej ewidencji zabytków kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych niewpisanych do rejestru zabytków

Na podstawie § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 56), w związku z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292, ze zm.), Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków (dalej: ŁWKZ), działając z urzędu, zawiadamia o zamiarze włączenia do wojewódzkiej ewidencji zabytków kart ewidencyjnych zabytku nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków, założonych dla następujących obiektów:

1. **Historyczny zespół budowlany Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii małżonków Poznańskich, później Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr Seweryna Sterlinga**, położonego w Łodzi przy ul. Sterlinga 1/3, w granicach działki 242/1 w obrębie S-1 (opr. K. Kobjek, sierpień 2025 r.),
2. **Ogrodzenie** w zespole historycznego zespołu budowlanego Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii małżonków Poznańskich, później Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr. Seweryna Sterlinga, Łódź, ul. Sterlinga 1/3 (opr. K. Kobjek, sierpień 2025 r.),
3. **Budynek kostnicy**, później magazyn odpadów medycznych, w zespole historycznego zespołu budowlanego Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii Poznańskich, później Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr. Seweryna Sterlinga, ul. Sterlinga 1/3, Łódź (opr. K. Kobjek, sierpień 2025 r.),
4. **Budynek auli wykładowej Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr. Seweryna Sterlinga** w zespole historycznego zespołu budowlanego Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii Poznańskich, później Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr. Seweryna Sterlinga, Łódź, ul. Sterlinga 1/3 (opr. K. Kobjek, sierpień 2025 r.).

Uzasadnienie

Budynek Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii małżeństwa Poznańskich, później Szpitala Klinicznego nr 3 im. S Sterlinga, położony w Łodzi przy ul. Sterlinga 1/3, w chwili obecnej figuruje w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi. Wpis do ewidencji obejmuje główną bryłę szpitala, powstałą w latach 1886-1890, z przybudówką przylegającą do części północnej obiektu, a także wraz z północnym skrzydłem, wzniesionym w latach 30. XX w. Ponadto budynek wchodzący w skład zespołu szpitala, położony w południowo-wschodnim narożu nieruchomości przy ul. Sterlinga 1/3, w którym znajdowało się ambulatorium, apteka i mieszkania lekarzy, figuruje w gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi. Ponadto cała nieruchomość położona przy ul. Sterlinga 1/3 znajduje się na obszarze wpisanym do gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi jako historyczny układ urbanistyczny oraz krajobraz kulturowy Ogrodów Sukienniczych Nowego Miasta. Jednakże sam zespół budowlany szpitala jak i obiekty wschodzące w jego skład: ogrodzenie, kostnica i budynek auli, usytuowane na ww. nieruchomości, nie były dotychczas objęte indywidualną ochroną konserwatorską. W chwili obecnej teren nie jest objęty zapisami miejscowego

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
<https://www.wuoz-lodz.pl>

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.WUOZ.RODO lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

planu zagospodarowania przestrzennego, jednakże uchwałą nr LXXII/1915/18 z dnia 14 czerwca 2018 r. Rada Miejska w Łodzi przystąpiła do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta, na której usytuowane są ww. obiekty.

Wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków zespołu budowlanego dawnego Łódzkiego Żydowskiego Szpitala im. Izraela i Leonii małżonków Poznańskich, później Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 3 im. dr Seweryna Sterlinga, a także indywidualnie obiektów wchodzących w jego skład: ogrodzenia, budynku kostnicy i budynku auli wykładowej, jest podyktowany przede wszystkim wysokimi walorami zabytkowymi zespołu budowlanego oraz ww. obiektów, oraz potrzebą zapewnienia warunków prawnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków i ich wartości.

Na etapie poprzedzającym sformułowanie niniejszego zawiadomienia zgromadzono materiał dowodowy obejmujący: literaturę przedmiotu obejmującą publikacje dotyczące historii i architektury Łodzi, w której pojawiają się informacje dotyczące ww. zabytków: J. Borowczyk, Architektura powojennych szpitali Łodzi na tle uwarunkowań epoki, Łódź 2018 r., K. Stefański, Gmachy użyteczności publicznej dawnej Łodzi, Łódź 2000, A. Sumorok, Architektura i urbanistyka Łodzi okresu realizmu socjalistycznego, Warszawa 2010, A. Sumorok, Socrealizm i socrealizmy. Architektura wewnątrz w Polsce w latach 1949-1956, Łódź 2022, K. Stefański, Jak zbudowano przemysłową Łódź, Łódź 2001, K. Stefański, Ludzie którzy zbudowali Łódź. Leksykon architektów i budowniczych miasta, Łódź 2009, A. Bołdyrew, Organizacja społecznej pomocy medycznej w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX w. Między dobroczynnością a nowoczesnym systemem opieki, [w:] Piotrkowskie Zeszyty Historyczne, tom 22, z. 4, 2021 r., J. Sosnowska, Opieka zdrowotna i dobroczynność, [w:] Łódź poprzez wieki. Historia miasta, tom 2 1820-1914, red. J. Kita, Łódź 2023, L. Skrzydło, Rody fabrykanckie, Łódź, brak daty wydania. W opracowaniu niniejszego pisma wykorzystano także artykuł z czasów budowy auli wykładowej, którego autorem jest jeden z jej projektantów: W. Borawski, Kliniki Akademii Medycznych [w:] Architektura, nr 2, Warszawa 1955 r. Ponadto w toku postępowania przeprowadzono kwerendę archiwalną oraz pozyskano kopie materiałów archiwalnych dotyczących przedmiotowej nieruchomości, pochodzących ze zbiorów Archiwum Państwowego w Łodzi, Urzędu Miasta Łodzi, oraz archiwum właściciela obiektu. Pozyskano także dokumentację o charakterze geodezyjno-prawnym (wypis z rejestru gruntów) w celu ustalenia aktualnego stanu własności nieruchomości, w końcu dnia 23 maja 2025 r. przeprowadzono oględziny nieruchomości, w trakcie których sporządzono dokumentację fotograficzną ukazującą aktualny stan zachowania zespołu i poszczególnych obiektów wchodzących w jego skład.

Ww. zespół budowlany oraz ogrodzenie, budynek kostnicy i budynek auli wykładowej spełniają ustawowe kryteria zabytku. Zgodnie z art. 3 ust. pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem nazywamy nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Publiczna ochrona zdrowia na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim była stale zaniedbana i niedofinansowana, wskutek represji po powstaniu styczniowym, korupcji, inercji i marnotrawstwa ze strony władzy carskiej. Problem braku zabezpieczenia warunków zdrowotnych miał bardzo dotkliwe skutki w Łodzi, mieście, w którym w II połowie XIX wieku nastąpił niezwykle szybki rozwój gospodarczy; rozwój gospodarczy wiązał się z ogromnym wzrostem demograficznym, za którym jednak nie nadążał rozwój terytorialny i infrastrukturalny miasta – w mieście nie było wodociągów, kanalizacji, warunki mieszkaniowe i warunki pracy były fatalne. Wszystko to miało negatywne konsekwencje w zakresie sytuacji zdrowotnej w Łodzi. Ogromnym problemem był m.in. brak wystarczającej liczby szpitali. Przykładowo w czasie epidemii ospy w 1872 r. w Łodzi znajdował się tylko jeden szpital powiatowy na 90 łóżek. Natomiast w 1913 r., gdy ludność Łodzi

wynosiła ok. pół miliona osób, w Łodzi znajdowały się tylko dwa szpitale publiczne – Rosyjski Czerwonego Krzyża oraz rządowy Powiatowy Szpital św. Aleksandra. Potrzeba opieki medycznej była częściowo zaspokajana głównie w drodze inicjatyw społecznych, szpitale zaś były fundowane głównie przez prywatnych darczyńców. Powstawały dwa rodzaje szpitali – szpitale fabryczne (rosyjskie przepisy prawne zobowiązywały fabrykantów do zapewnienia opieki lekarskiej robotnikom, w przypadku gdy ich liczba przekraczała 500 osób) oraz szpitale wyznaniowe. Zgodnie z informacjami zawartymi w literaturze naukowej, Łódź pozytywnie wyróżniała się w zakresie inicjatyw społecznych mających na celu poprawę warunków ochrony zdrowia. Pierwszy prywatny szpital dla dorosłych został założony przez Izraela i Leonie Poznańskich w 1882 r., funkcjonował on w budynku przy ul. Drewnowskiej (było to miejsce tymczasowe; obiekt później został przekształcony w szpital dla robotników zakładów Poznańskiego). Ambulatorium internistyczne udzielało bezpłatnych porad lekarskich. Jednocześnie rozpoczęto starania o budowę nowego szpitala. W tym celu Poznański pozyskał dogodnie usytuowaną nieruchomość, w otoczeniu zieleni, w sąsiedztwie Parku Helenowskiego, na rogu ulicy Północnej i Targowej (obecnie Sterlinga). W Archiwum Państwowym w Łodzi zachował się projekt budowy szpitala z 1883 r., sygnowany przez architekta miejskiego Hilarego Majewskiego. Zakładał on budowę szpitala we wschodniej części nieruchomości, oraz kostnicy w północno-zachodnim narożniku działki. Na planie sytuacyjnym widać także geometrycznie urządzony teren zieleni. Już w projekcie przewidziano dalszą rozbudowę szpitala, wskazując miejsce, w którym do korpusu budynku miało przylegać skrzydło północne i południowe. Jednak ostatecznie zrealizowano projekt zmieniony względem opisanego powyżej, którego w toku prowadzonego postępowania nie udało się odnaleźć. W źródłach autorstwo budynku przypisuje się Hilaremu Majewskiemu, architektowi miejskiemu, autorowi licznych prestiżowych realizacji w Łodzi jak np. budynek Towarzystwa Kredytowego Miejskiego, czy cerkiew Aleksandra Newskiego, lub Juliuszowi Jungowi – architektowi zatrudnionemu w zakładach Izraela Poznańskiego, który wznosił i przebudowywał budynki zakładów Poznańskiego oraz projektował dla niego pałace; zgodnie z częścią źródeł architekci współpracowali przy projekcie szpitala.

Budowę szpitala rozpoczęto w 1886 roku, obiekt został oddany do użytku w 1890 r. Uchodził on za jeden z najbardziej efektownych gmachów w Łodzi, uznano go również za wzorowy w skali kraju. Początkowo mógł pomieścić 56 łóżek, po połowie dla kobiet i mężczyzn; w 1908 r. liczba łóżek zwiększyła się do 90, a w 1912 roku – 106. Działały w nim oddziały: wewnętrzny, chirurgiczny, ginekologiczno-położniczy i okulistyczny. Bezpłatnie leczono ubogich chorych wyznania mojżeszowego, a w ambulatorium przyszpitalnym przyjmowano wszystkich chorych niezależnie od wyznania, zaś opłaty pobierano od osób majątnych i chorych z innych miast. Szpital zapewniał kosztowną kuchnię, posiadał też własną synagogę. Warto dodać, iż w 1898 r. Seweryn Sterling założył tu pierwszy w Królestwie Polskim, nowoczesnie urządzony, oddział chorych na gruźlicę. W 1908 został ordynatorem oddziału.

Szpital został wzniesiony we wschodniej części nieruchomości, ale jest cofnięty w głąb względem ulicy Sterlinga. Obiekt jest założony na rzucie zbliżonym do kształtu litery „H”, z portykiem przylegającym do korpusu głównego od strony wschodniej oraz ryzalitem od strony zachodniej, obiekt jest podpiwniczony, ma cztery kondygnacje naziemne. Budynek wyróżnia bogata, dobrze zachowana dekoracja architektoniczna utrzymana w stylu neorenesansowym, nawiązująca do form dojrzałego renesansu włoskiego. Zgodnie z informacjami zawartymi na archiwalnych mapach i zdjęciach, do portyku od strony wschodniej prowadziły schodki, zaś od północnej i południowej – podjazd. We frontowej części nieruchomości, za ogrodzeniem, posadzone zostały drzewa, zaś za szpitalem znajdowało się zielone podwórze, geometrycznie zagospodarowane.

W latach budowy szpitala powstało także ogrodzenie zespołu – nie jest ono przedstawione w projekcie z 1883 r., ale jest zaznaczone na planie sytuacyjnym, stanowiącym załącznik do projektu budowlanego

stróżówki i izby przyjęć z 1890 roku (APŁ RGP sygn. 39/1/0/4/1354b). Do dzisiaj zachował się jedynie odcinek biegnący wzdłuż wschodniej granicy nieruchomości, ale zachował się on w pierwotnej historycznej formie przedstawionej na projekcie i fotografiach, z niewielkimi zmianami w zakresie daszków słupków. Ogrodzenie składa się z murowanej, tynkowanej podmurówki, murowanych, tynkowanych słupków dzielących ogrodzenie na przęsła oraz dekoracyjnej metalowej kraty, wypełniającej przęsła. Skrajny południowy słupek ogrodzenia wmurowany jest w narożnik kamienicy (mieszczącej ambulatorium, aptekę i mieszkania lekarzy). W skrajnie południowym przęśle znajduje się metalowa dekoracyjna furtka (jednoskrzydłowa), zaś w drugim przęśle – metalowa dekoracyjna brama wjazdowa (dwuskrzydłowa). Podmurówka zwieńczona jest gzymsem, słupki posadowione na cokole, trzony słupków pokryte pasowym boniowaniem, zwieńczone są czterospadowym daszkiem, z wyjątkiem skrajnego południowego słupka, który ma daszek płaski, profilowany, najbardziej zbliżony do pierwotnego, przedstawionego na archiwalnych fotografiach.

Prawdopodobnie w tym samym okresie powstała kostnica. Budowę kostnicy zakładał już projekt szpitala z 1883 r., jednak ostatecznie zrealizowano obiekt o nieco innym niż pierwotnie projektowanym kształcie. Kostnica widnieje także planie sytuacyjnym stanowiącym załącznik do wspomnianego wcześniej projektu stróżówki i izby przyjęć z 1890 roku, przedstawiony w nim kształt rzutu kostnicy odpowiada budynkowi faktycznie istniejącemu, ponieważ jego część południowa jest szersza względem północnej. Kostnica była usytuowana w północno-zachodnim narożu działki (wg granic działki z XIX wieku), jest to obiekt murowany z cegły pełnej, tynkowany, z jedną kondygnacją naziemną, głęboką piwnicą (lodownią), wnętrze parteru podzielone na dwa pomieszczenia. Obiekt mógł podlegać pewnym przebudowom – obecnie wejście do budynku znajduje się w elewacji wschodniej (w jej części południowej), a w zachodniej znajduje się wejście do piwnicy. Natomiast profilowane obramienia znajdujące się w elewacji wschodniej, w jej części północnej (węższej) oraz w elewacji południowej sugerują, że pierwotnie tam znajdowały się otwory drzwiowe, hipotezę tą potwierdza wskazany wyżej plan sytuacyjny. Obecne wejście od strony wschodniej powstało zapewne w miejscu pierwotnego otworu okiennego. Obiekt zrealizowany ma bogatszy wystrój elewacji niż projektowany w 1883 r., utrzymany w stylu neorenesansowym, tak jak budynek szpitala. Wystrój elewacji jest zaprojektowany zgodnie z klasyczną zasadą trójpodziału – wyraźnie wyodrębniona została część cokołowa, elewacja pokryta jest boniowaniem pasowym, zaś kompozycję wieńczy gzyms koronujący. Boniowanie pasowe pokrywające niemal cały budynek (z wyjątkiem fragmentu północnego) koresponduje z opracowaniem ogrodzenia oraz architekturą szpitala, w którym elewacje dwóch pierwszych kondygnacji i elewacja przybudówki pokryte są taką dekoracją. W ocenie ŁWKZ zakres zmian obiektu jest na tyle niewielki, że nie powoduje on utraty wartości historycznej, artystycznej i naukowej – do dzisiaj zachował się pierwotny kształt, kompozycja elewacji, zaś w wyglądzie elewacji uczyniony jest pierwotny sposób dostępu do budynku. Ponadto obiekt stanowi integralny element zespołu szpitala.

W toku przeprowadzonej kwerendy archiwalnej znaleziono projekt budowy budynku dla stróża i izby przyjęć w południowo-wschodnim narożu nieruchomości z 1890 r. (APŁ RGP sygn. 39/1/0/4/1354b), oraz projekt z 1899 (APŁ, RGP, sygn. 39/1/0/4/8135) rozbudowy ww. budynku – poprzez wzniesienie na nieruchomości sąsiadującej z ww. budynkiem od południa kamienicy, w której mieścić się miała apteka, ambulatorium i mieszkania lekarzy. Budynek miał składać się z części parterowej trzyosiowej i części dwupiętrowej sześciooosiowej. Obiekt nie został wzniesiony w projektowanej formie – obecnie istniejący budynek to kamienica dwunastoosiowa, ale z podobnym do projektowanego opracowaniem plastycznym elewacji kondygnacji parteru i I piętra. Należy zauważyć, że na Mapie Starzyńskiego (1894-1896) zaznaczony jest obiekt o gabarytach budynku obecnie istniejącego, co sugeruje, że kamienica została wzniesiona najprawdopodobniej na przełomie XIX i XX wieku. Budynek ten jest aktualnie objęty indywidualną ochroną konserwatorską poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków, stanowi on integralny element zespołu

budowlanego szpitala. Teren szpitala został poszerzony także w późniejszym czasie, najprawdopodobniej w okresie dwudziestolecia międzywojennego, o nieruchomości sąsiadujące z nim od strony wschodniej – zgodnie z informacjami zawartymi w Księdze inwentarzowej nieruchomości m. Łodzi, ul. Sterlinga (APŁ, Akta Miasta Łodzi, sygn. 39/221/0/4.4/16099), własnością szpitala były dawne działki o numerach 355 i 356, znajdowała się na nich ziemia uprawna. Natomiast w latach 30. XX wieku szpital rozbudowano o skrzydło północne (jest ono aktualnie wpisane indywidualnie do wojewódzkiej oraz gminnej ewidencji zabytków razem z bryłą główną szpitala).

Szpital funkcjonował do II wojny światowej. W czasie wojny został zamieniony na koszary. Po wojnie szpital został upaństwowiony i nazwany Państwowym Szpitalem Wojewódzkim. Następnie został oddany w zarząd nowo utworzonej Akademii Medycznej i stał się wtedy szpitalem klinicznym, od 1955 funkcjonował pod nazwą Państwowy Szpital Kliniczny nr 3 im. dr. S. Sterlinga. W czasach Polski Ludowej jednym z deklarowanych celów państwa było poprawienie warunków ochrony zdrowia i rozwój szpitalnictwa w Łodzi. Zgodnie z nowymi planami każda dzielnica miała być wyposażona w co najmniej jeden szpital i kilka nowych ośrodków zdrowia. Ponadto jednym z założeń planu sześcioletniego było zwiększenie kadry lekarskiej. Właśnie szpital im. dr. S. Sterlinga postanowiono przystosować do funkcji naukowej i dydaktycznej, dlatego też w latach 1952-1956 dokonano jego rozbudowy, polegającej na budowie auli wykładowej. Budynek auli wykładowej został wzniesiony według projektu T. Stapfa i W. Borawskiego. Budynek przylega do północnego skrzydła szpitala, składa się z części głównej, założonej na rzucie prostokąta, z ryzalitem na rzucie półokręgu, obejmującym niemal całą szerokość elewacji północnej, a także z ryzalitem na rzucie prostokąta, przylegającym do elewacji południowej, oraz łącznika, usytuowanego między korpusem głównym a szpitalem, założonego na rzucie prostokąta. Jest to obiekt murowany z cegły, tynkowany, podpiwniczony, o trzech kondygnacjach naziemnych. Budynek jest wewnętrznie skomunikowany ze szpitalem, ale posiada też osobne wejście od strony północnej, poprzedzone schodami zewnętrznymi. Elewacje zostały zakomponowane zgodnie z klasyczną zasadą trójpodziału – partia przyziemia posiada wyraźnie zaakcentowaną część cokołową, zaś pozostała część elewacji parteru pokryta jest boniowaniem pasowym (współgrającym z boniowaniem pojawiającym się na wszystkich opisanych wcześniej budynkach zespołu tj. na budynku szpitala, kostnicy, ogrodu i kamienicy – dawnego ambulatorium i apteki), zwieńczona gzymsem kordonowym. W pozostałych kondygnacjach elewacja północna ma artykulację w postaci lizen, południowa i zachodnia jest gładka. Całość wieńczy gzymś koronujący. Na wyraz elewacji składa się również rytmiczne rozmieszczenie otworów okiennych w elewacjach oraz nietypowy kształt bryły, założonej na rzucie półokręgu. Obiekt został wzniesiony w czasach obowiązywania doktryny realizmu socjalistycznego w architekturze. Rotunda była motywem chętnie wykorzystywanym w architekturze tego okresu ze względów propagandowych – akcentowała ona wizualnie najważniejsze miejsce obiektu, natomiast w omawianym przypadku ma ona znaczenie czysto pragmatyczne i wynika z funkcji obiektu. Budynek cechuje się racjonalnym, przemyślanym układem wnętrza. Ma on osobne wejście dla studentów, tak aby nie zakłócały pracy szpitala. Na parterze znajduje się szatnia. Wśród pomieszczeń znajdujących w budynku najważniejsza jest aula wykładowa, zajmująca dwie kondygnacje, z amfiteatralnym układem siedzisk. Amfiteatralny układ ma umożliwić jak najlepszą demonstrację chorego w trakcie zajęć. We wnętrzu zachowały się historyczne elementy wystroju i wyposażenia, jak m.in. drewniane siedziska i pulpity dla studentów, boazerie, kolumnada w górnej części, w obejściu, kasetonowy strop z centralnie umieszczonym świetlikiem.

W odniesieniu do powojennej historii szpitala należy także zaznaczyć, że mieściła się w nim klinika kardiologii, która była ówczesnie jednym z pierwszych i najbardziej renomowanych ośrodków kardiologicznych w kraju. Jej kierownikiem był Jan Moll, postać bardzo zasłużona w rozwoju polskiej

kardiochirurgii, zainicjował on wiele pionierskich w Polsce operacji kardiochirurgicznych, w tym w 1969 roku przeprowadził pierwszą w Polsce operację przeszczepu serca.

Omawiany zespół budowlany i wymienione powyżej budynki odznaczają się bardzo wysoką wartością zabytkową (historyczną, artystyczną i naukową). Granice aktualnej działki położonej w Łodzi przy ul. Sterlinga 1/3, oznaczonej geodezyjnie numerem 242/1 w obrębie S-1, pokrywają się z granicami historycznie ukształtowanego zespołu szpitala. Do dzisiaj zachował się w dużej mierze historyczny sposób zagospodarowania nieruchomości, przy czym lokalizacja na nieruchomości wtórnych naniesień nie powoduje obniżenia wartości zabytkowej, funkcja zabytku wymaga przystosowania do zmieniających się potrzeb, ważne jest, aby zmiany były przeprowadzone z poszanowaniem historycznego rozplanowania zespołu i historycznej substancji zabytkowych obiektów. Do dzisiaj zachował się układ zabudowy z budynkiem szpitala we wschodniej części nieruchomości, otoczonego zielenią, z kamienicą w południowo-wschodnim narożu działki, kostnicą w północnej części działki, fragmentem historycznego ogrodzenia usytuowanego wzdłuż ulicy Sterlinga i aulą wykładową z okresu Polski Ludowej. Ponadto w toku oględzin stwierdzono, iż na froncie nieruchomości, przed fasadą szpitala, zachowały się dwa słupy - pozostałości historycznych latarni. Wartość historyczna zabytku polega na wysokim stopniu zachowania historycznego sposobu zagospodarowania nieruchomości, wyglądu obiektów wchodzących w skład zespołu oraz historycznej substancji zabytkowej. Ponadto ww. zabytki związane są z działalnością wielu bardzo ważnych postaci historii Łodzi. Zespół powstał z inicjatywy Izraela i Leonii Poznańskich – Izrael Poznański był jednym z największych łódzkich fabrykantów, należących do tzw. wielkiej trójki „królów bawełny” wraz z Karolem Scheiblerem i Ludwikiem Geyerem. Jego majątek liczył miliony rubli – w chwili śmierci ponad 7 milionów. Działalność Izraela Poznańskiego zostawiła trwały materialny ślad w substancji miasta – był inicjatorem i fundatorem wielu obiektów, które dziś mają status zabytków, jak np. zespołu fabrycznego przy ul. Ogrodowej (obecnie Manufaktura), pałacu przy ul. Ogrodowej (obecnie siedziba Muzeum Miasta Łodzi) oraz pałaców wzniesionych dla swoich synów: pałacu Maurycego Poznańskiego przy ul. Więckowskiego (obecnie Muzeum Sztuki) oraz pałacu Karola Poznańskiego (dziś siedziba Akademii Muzycznej). Budynek szpitala zaprojektowany został przez ważnych w historii miasta architektów, o których wspomniano wcześniej – Hilarego Majewskiego i Juliusza Junga, zespół szpitala wiąże się także z działalnością wybitnych lekarzy – Seweryna Sterlinga i Jana Molla. Zespół jest także materialnym świadectwem historii Łodzi oraz historii ochrony zdrowia. Omawiane zabytki cechują się także wartością artystyczną. Do dzisiaj zachował się historyczny układ zespołu, a rozbudowa z lat 50. XX w. odbyła się z poszanowaniem historycznego układu, kontynuując rozbudowę dokonaną w latach 30. XX w., w sposób po części wskazany w projekcie budowlanym z 1883 r. W znacznym stopniu zachowała się historyczna forma i substancja ogrodzenia, kostnicy oraz budynku auli, które nie ulegały wtórnym nadbudowom i przebudowom, zachowały historyczną kompozycję i wystrój elewacji, ponadto w auli zachował się w pełni bogaty i spójny stylistycznie wystrój wnętrz. Opisane powyżej pewne wtórne przekształcenia ogrodzenia oraz budynku kostnicy w ocenie ŁWKZ są na tyle nieznaczne, że nie skutkują znacznym obniżeniem wartości zabytkowej. Omawiane zabytki cechują się więc wysokim stopniem autentyczności. Wreszcie, omawiane zabytki odznaczają się wysoką wartością naukową. Zarówno zespół, jak i poszczególne obiekty wchodzące w jego skład, stanowią świadectwo rozwoju architektury szpitalnej i mogą stanowić przedmiot badań, analiz i edukacji w zakresie historii Łodzi, historii ochrony zdrowia oraz historii architektury. W związku z powyższym w ocenie ŁWKZ wyżej wymienione obiekty kwalifikują się do objęcia ochroną konserwatorską w formie wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochrona zabytków polega, na podejmowaniu przez organ administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie

zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie. Zgodnie z art. 22 pkt 2 ww. ustawy, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa. Zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem. Zgodnie z § 15 ust. 3 ww. rozporządzenia, zawiadomienie o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków umieszcza się również na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej urzędu. W końcu, zgodnie z § 15 ust. 4 ww. rozporządzenia, wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego do wojewódzkiej ewidencji zabytków na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Niniejsze zawiadomienie zostaje skierowane do właściciela nieruchomości listownie. Ponadto, zawiadomienie zostaje zamieszczone w biuletynie informacji publicznej WUOZ w Łodzi na stronie internetowej www.wuoz-lodz.pl.

Z upoważnienia Łódzkiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

Piotr Ugorowicz

**Naczelnik Wydziału Zabytków Ruchomych i
Rejestru Zabytków**

Otrzymują:

1.

2. aa.

Do wiadomości:

1. Miejska Pracownia Urbanistyczna
2. Oddział Ochrony Dziedzictwa i Estetyki Miasta, Biuro Architekta Miasta, Urząd Miasta Łodzi

Sprawę prowadzi:

Karolina Kobjek – Starszy inspektor Wydział Zabytków Ruchomych i Rejestru Zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi, Tel. (42) 635 80 06